

SAMENVATTING KERNCIJFERS 2009

Het rapport *Kerncijfers 2009* bevat een landelijk overzicht van klachten die bij antidiscriminatiebureaus (ADB's) in Nederland zijn geregistreerd in het jaar 2009. Het betreft klachten over gedrag of uitingen die de melder als discriminerend heeft ervaren. Het is bekend uit onderzoek dat geregistreerde klachten slechts het topje van de ijsberg vormen en dat er in werkelijkheid meer incidenten voorkomen waarbij mensen discriminatie ervaren. De klachten verwijzen niet naar situaties waarbij er juridisch of objectief is aangetoond dat er sprake was van discriminatie. De vraag of (ervaren) discriminatie in Nederland de laatste jaren is toe- of afgenomen is dan ook niet te beantwoorden aan de hand van de klachtregistraties. Een toename kan betekenen dat er meer discriminatie wordt ervaren, maar kan ook inhouden dat mensen, om wat voor reden dan ook, hun ervaringen vaker zijn gaan melden bij een ADB. Vele persoons- en omgevingsfactoren hebben invloed op het wel of niet indienen van een klacht. Zo hebben het maatschappelijke klimaat, de bewustwording en de bekendheid met klachtmogelijkheden invloed op meldgedrag van mensen.

In 2009 zijn er in totaal 5931 klachten over discriminatie geregistreerd bij ADB's. Ten opzichte van 2008 (4808) is het totaal aantal klachten daarmee aanzienlijk gestegen. Een factor die hierbij naar alle waarschijnlijkheid heeft meegespeeld is de landelijke publiekscampagne van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om melden te bevorderen.¹ In de periode na de campagne is het aantal klachten per maand weer sterk gedaald ten opzichte van het aantal klachten per maand tijdens de campagne. Het valt te bezien in hoeverre het effect van de campagne bekijft: daartoe zullen de cijfers per maand in 2010 moeten worden vergeleken met de cijfers per maand in 2009. In 2009 is er een aantal nieuwe meldpunten bijgekomen en hebben de uitbreiding van het werkgebied en specifieke projecten van ADB's mogelijk geleid tot meer klachten.

Bij de beschrijving van veranderingen in aantallen klachten moet een belangrijk voorbehoud worden gemaakt. Specifieke veranderingen in aantallen klachten ten opzichte van voorgaande jaren, bijvoorbeeld per grond of maatschappelijk terrein, zijn voor het jaar 2009 nauwelijks te duiden. Dit komt door de zeer grote stijging van het totale aantal klachten ten opzichte van voorgaande jaren, een stijging die zeer waarschijnlijk grotendeels is veroorzaakt door de genoemde landelijke campagne. Deze factor is zo dominant, dat andere mogelijke oorzaken voor veranderingen in de aantallen klachten nauwelijks of niet meer zichtbaar zijn.

Het aantal meldingen over discriminatie op grond van geslacht vertoont vanaf 2004 een stijgende lijn. De hoeveelheid klachten over discriminatie vanwege handicap/chronische ziekte en vanwege nationaliteit waren voorgaande jaren relatief stabiel, maar zijn in 2009 aanmerkelijk toegenomen. Het landelijk aantal discriminatieklachten over godsdienst fluctueerde de laatste jaren en is in 2009 weer gestegen. Voor de meeste discriminatiegronden is geen trend in de afgelopen jaren waar te nemen. Het aantal klachten vanwege ras is op jaarbasis redelijk stabiel, en schommelt rond de 2000 klachten. Zoals ieder jaar, is ras ook in 2009 de grootste categorie waarop ADB's klachten hebben ontvangen (2361 klachten; 39,8% van alle klachten). In vergelijking met de andere gronden is ook het aantal meldingen over leeftijdsdiscriminatie in 2009 relatief hoog (797 klachten; 13,4% van alle klachten), maar ten opzichte van 2008 is dit gedaald. Daarbij moet opgemerkt worden dat veel 'klachten' over leeftijdsdiscriminatie voortkomen uit het scannen van personeelsadvertenties door medewerkers van sommige ADB's.

¹ In het kader van de ADV-wet voerde het ministerie van Binnenlandse Zaken in de periode van 22 juni tot en met 2 augustus 2009 een landelijke campagne om het melden van discriminatie onder de aandacht van het publiek te brengen.

Bij discriminatie op grond van ras gaat de 41% van alle meldingen in 2009 over vijandige bejegening (zoals zich beledigd voelen) en 53% over omstrede behandeling (zoals bepaalde regels als discriminerend ervaren of uitgesloten worden van een dienst). Bij klachten over discriminatie vanwege godsdienst gaat het bij meer dan de helft (58%) om omstrede behandeling en bij meer dan eenderde (37%) om vijandige bejegening. Bijna alle meldingen over antisemitisme zijn ofwel gevallen van vijandige bejegening (52%) ofwel geweldsincidenten (44%). Bij klachten over discriminatie op grond van geslacht, handicap of nationaliteit gaat het meestal om omstrede behandeling. Meldingen over leeftijdsdiscriminatie hebben nagenoeg altijd betrekking op omstrede behandeling (97%). Bij discriminatie vanwege seksuele gerichtheid gaat het in ongeveer tweederde van alle klachten in 2009 over vijandige bejegening. Een relatief klein deel van alle discriminatieklachten (alle gronden tezamen) zijn situaties met 'geweld' (4,2%) en 'bedreiging' (1,1%). Dergelijke klachten komen doorgaans eerder bij de politie terecht.

De klachten die in 2009 zijn ingediend gaan vaak over discriminatie op de arbeidsmarkt (1212 klachten; 33,9% van alle klachten). Het terrein arbeid is doorgaans de grootste categorie waarover ADB's klachten krijgen. Met uitzondering van het jaar 2006 lijkt het landelijk aantal meldingen over de arbeidsmarkt ieder jaar toe te nemen. Verder zijn er, net zoals voorgaande jaren, in 2009 naar verhouding veel klachten over ervaringen met discriminatie in de buurt/wijk (602 klachten; 10,2% van alle klachten). In de afgelopen jaren is er op dit terrein geen duidelijke trend waar te nemen.

Opvallend is dat het aantal discriminatieklachten op dit terrein ten opzichte van 2008 licht is gedaald, terwijl op de overige terreinen juist stijgingen zichtbaar zijn. Hetzelfde geldt voor het terrein openbare ruimte/publiek domein, waarover in 2008, na arbeidsmarkt en buurt en wijk nog de meeste klachten binnen kwamen. In 2009 is verder veel melding gemaakt van discriminatie op de terreinen collectieve voorzieningen en commerciële dienstverlening.

Bijna de helft van alle arbeidsmarktklachten in 2009 gaan over ervaren discriminatie vanwege leeftijd. Voor alle terreinen, met uitzondering van arbeidsmarkt, geldt dat de meeste klachten betrekking hebben op discriminatie op grond van ras.